

Szakdolgozat

Tennessee Williams:

A VÁGY VILLAMOSA

FÁBIÁN ESZTER KLÁRA

Látványtervezés BA

Kaposvár

2024

MAGYAR AGRÁR- ÉS
ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus Rippl-Rónai Művészeti Intézet
Látványtervezés szak

Tennessee Williams:

A VÁGY VILLAMOSA

Témavezetők: Molnár Zsuzsanna,
díszlet- és jelmeztervező művész
mesteroktató, óraadó tanár

Bozóki Marianne DLA,
egyetemi docens
mesteroktató, óraadó tanár

Készítette: **Fábián Eszter Klára**
IDDDX1

Specializáció: Díszlet- és jelmeztervezés
Nappali tagozat

Intézet: Színházi intézet

Kaposvár

2024

TARTALOMJEGYZÉK

TENNESSEE WILLIAMS: A VÁGY VILLAMOSA

I. FEJEZET: TENNESSEE WILLIAMS PÁLYÁJA ÉS KORÁNAK AMERIKÁJA

KORAI ÉVEK NYOMAI A SZERZŐ MUNKÁSSÁGÁN	5
A MŰ SZÜLETÉSE; ŐSBEMUTATÓ ÉS FILMES ADAPTÁCIÓ	7
A METHOD ACTING	8
NEW ORLEANS AZ 1940-ES ÉVEKBEN	9
AMERIKAI GÓTIKA	10
KÉSŐBBI ADAPTÁCIÓK	11

II. FEJEZET: A DRÁMA ELEMZÉSE

A DRÁMA ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA	12
A TÖRTÉNET	13
JELLEGZETTES DÉLI GÓTIKUS VONÁSOK	14
PLASZTIKUS ELEMELK ÉS ELLENTÉTEK	15
SZERZŐI IHLETT FORRÁSAI	16

III. FEJEZET: DÍSZLETTERVEK BEMUTATÁSA

A KECSKEMÉTI KATONA JÓZSEF NEMZETI SZÍNHÁZ	18
KONCEPCIÓ LEÍRÁSA	19
DÍSZLET-, ÉS LÁTVÁNYTERVEK	21
ALAPRAJZ	23

IV. FEJEZET: JELMEZTERVEK BEMUTATÁSA

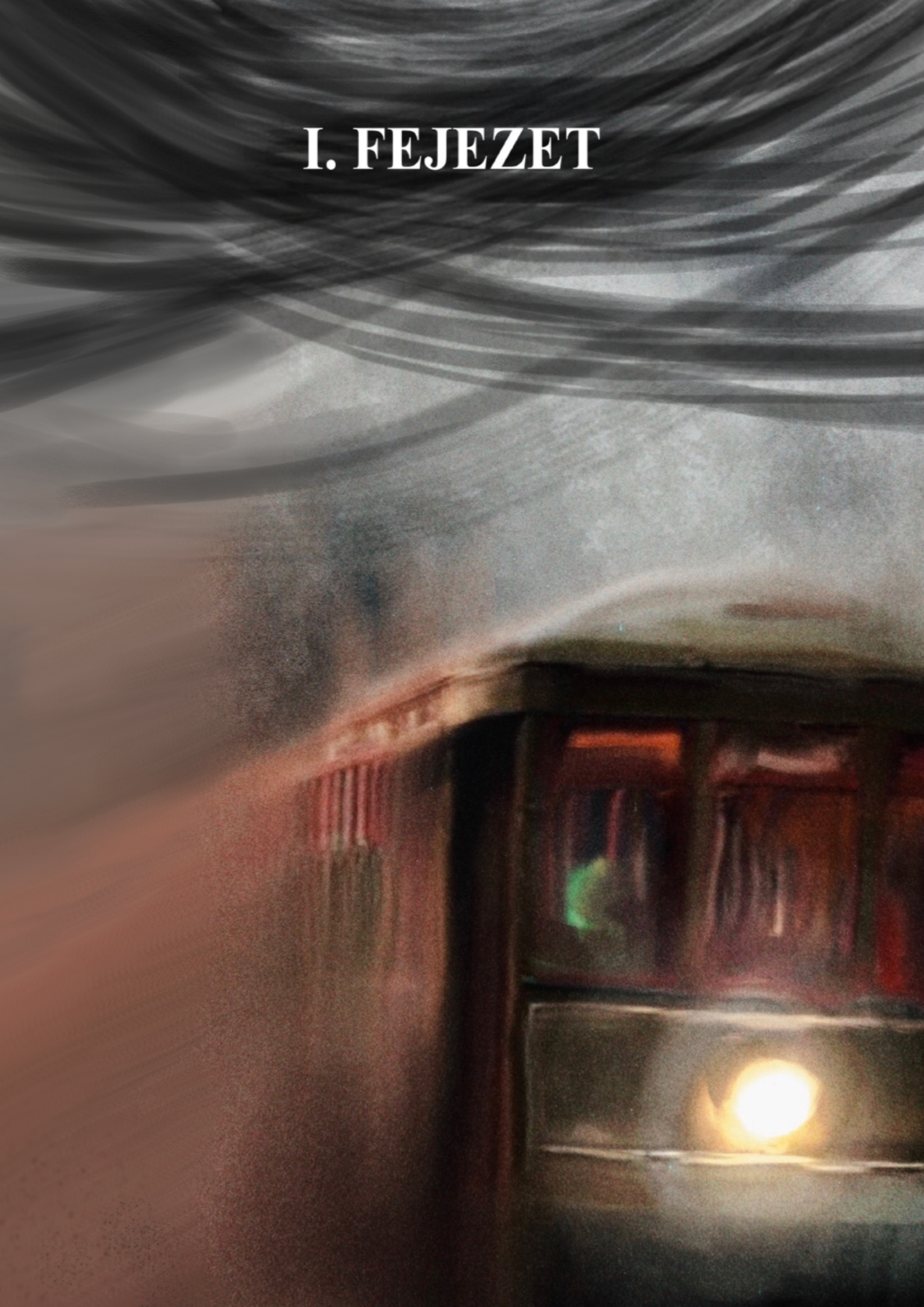
KONCEPCIÓ LEÍRÁSA	26
JELMEZTERVEK	27

V. FEJEZET

ZÁRÓGONDOLATOK	45
----------------	----

VI. FORRÁSOK	47
--------------	----

I. FEJEZET

I. FEJEZET: TENNESSEE WILLIAMS PÁLYÁJA ÉS KORÁNAK AMERIKÁJA

KORAI ÉVEK NYOMAI A SZERZŐ MUNKÁSSÁGÁN

Az Amerikai Egyesült Államokbeli Columbus-ban, Mississippi állam egyik kisvárosában született meg a nyugati drámairodalom egyik rendkívüli alakja, III. Thomas Lanier Williams (1911–1983), akit a világ már Tennessee Williams néven ismert meg.

Williams irodalmi alkotásaiban, drámáiban folyamatosan érezhetjük az életrajzi ihletettséget, az átélt tragédiák, megpróbáltatások és kalandok jelenléte igen meghatározó. Előadásmódját nagyon választékosnak találom, hiszen a nyelv profán talajától a költői magasságokig repíti az olvasót, valamint ugyanilyen érzékenyen viszonyul karakterein keresztül az emberi lélekhez is. Műveinek olvasása közben sohasem gondoltam azt, hogy az író túlzottan egzakt módon ábrázolná szereplőit, például hogy azok jelleme döntően pozitív vagy negatív irányba mutatna, túlzottan naivak vagy erőszakosak lennének, ettől mindig sokkal árnyaltabb képet láttam kirajzolódni magam előtt. Úgy vélem az életben is előfordul, hogy az egymással ellentétes szélsőségek is járhatnak kéz a kézben, lehetnek ugyanazon ember összetevői. Williams szereplőit szemlélve mindenkiben éreztem természetes esendőséget, így szánalmat és megvetést egyaránt, ugyanakkor egyfajta vonzalmat is, megértés vagy rokonszenv formájában.

A történeteiben visszatérő legfőbb női karaktertípusának elsődleges mûsája, az író nővére Rose Williams volt. Az ő nevéhez köthető Blanche DuBois (*A vágy villamosa*, 1947) vagy a törékeny Laura Wingfield (*Üvegfigurák*, 1944) karaktere. Tennessee számára meghatározó volt a kapcsolat, ami a nála alig egy évvel és négy hónappal idősebb testvéréhez fűzte. Kettejük között már korai éveikben egy életre szóló barátság szövődött, sőt gyermekkorukban “a pár”-ként hivatkoztak rájuk. “A szívüknél összenőtt szíami ikrek voltak”, mondja Harry Rasky, Williams egyik életrajzírója.¹ Rose mellett még a szűk család tagjai voltak: öccsük Dakin, édesanyjuk Edwina és édesapjuk Cornelius Williams. Utóbbi cipőket árusított és utazó ügynökként működött, így munkájából adódóan eleinte sokat volt távol családjától, így a gyermeknevelésben főleg az anyuka, Edwina jeleskedhetett. Íme a második asszony, aki nagy hatással volt Tennessee Williams irodalmi nőalakjaira, ugyanezen dobogó harmadik foka pedig az író anyai nagyanyját, a zongoratanár Rosina-t illeti.

Az ifjú Tom, vagyis Tennessee öt éves korában diftériától, magyarul torokgyíktól szenvedett. Lábadozása a betegségből és annak fizikai szövődményeiből évekre tellett, másfelől viszont innentől kezdve a gyengébbik fiaként tekintett rá az édesapja. Cornelius Williams hírhedt volt arról a tulajdonságáról, hogy nem ódzkodott a testi fenyítéstől, illetve verbális bántalmazástól sem, például Tennessee-t a “Miss Nancy” gúnynévvel illette, ezzel kicsúfolva fia nőiesnek ítélt jellemvonásait, amelyek egyértelműen ellenszenvesek voltak a családfőnek. Bizonyára az édesanya, Edwina számára nem felhőtlen házastársi kapcsolat is eredményezte, hogy a nő gyengének titulált fiának több figyelmet igyekezett szentelni, ezzel többet tudott átadni saját értékrendjéből. Mondhatni, hogy Williams anyai örökségének markáns elemeit képezik az idealizált régi dél² végleg elhamvadó, arisztokratikus világa iránt táplált kellemes érzések.

¹ Bollobás, E. (2005): *Az amerikai irodalom története*, Osiris Kiadó, Budapest, 2006, p731

² értsd U.S.A. déli államai

Tom (Tennessee) és Rose Williams, édesanyjuk Edwina társaságában³

Hatással volt még az ifjú Williams-re, hogy gyermekkorában családjával együtt át kellett költözzön a Missouri állambeli Saint Louis-ba, mivel édesapja ott kapott kinevezést. Ezzel a vidéki idilli életet felváltotta a nagyváros nyüzsgő miliője. Tennessee itt töltötte középiskolai éveit, akkor már csírázott írói karrierje, s első szárnypróbálgatásaitól fokozatosan eljutott az országos lapokig, ahol filmkritikákat és elbeszéléseket publikált. Egy európai körútról hazatérve, az egyetembe is belekezdett, de mivel ott elégtelen eredményeket produkált és az 1928-ban lezajlott nagy gazdasági válság is további nehézségeket gördített az útjába, egy ideig félre kellett tennie tanulmányait. Ezen események következtében cipőgyári munkás lett belőle (az apja által vezetett cégnél), amely időszak szintén maradandó nyomot hagyott művein. Fejlett empátiája és jó megfigyelő képessége okán a gyárban megismert munkásemberek mintaadoi lettek olyan híres karakterének, mint például Stanley Kowalski, aki *A vágy villamosa* című dráma férfi főszereplője. Másfelől erős hatás éri egy jóval távolabbi és költőibb környezetből is, mégpedig Csehov műveinek olvasása és tanulmányozása során. Profán és a lírai elegye tovább mélyül az író lelkében.

Huszonöt éves korában újra felsőfokú tanulmányokba kezd, már drámákat és verseket ír, tehetségével kitűnik az egyetemi szintársulatlban is. Írásaiban ekkortájt tűnik fel első homoszexuális szereplője, ami szintén életrajzi motívum Williams esetében, hiszen későbbi éveiben ő maga is vállaltan homoszexuális kapcsolatban élt. Mindemellett ekkor kapja meg délies akcentusa miatt a "Tennessee" becenevet, melyet később írói nevéként használt. Miután az Iowai Egyetemen sikeresen megszerzi irodalmi diplomáját angol nyelvből, ismételen költözik, de ezúttal a híres Louisiana állambeli városba, New Orleans francia negyedébe. Pontosan ez a régi városrész szolgált egyik legismertebb darabjának, *A vágy villamosa*-nak színhelyéül is.

³ Kép forrása: Edwina Dakin Williams: Remember me to Tom, G. P. Putnam's Sons, 1963

Később élt még New York-ban is, itt már vállalta homoszexualitását, amivel akkoriban egyértelműen ő is egy marginalizált csoport részévé vált. Valamely módon a társadalom peremére szorult emberek élete pedig mindig foglalkoztatta Williams-t. Ekkoriban már ösztöndíjakat nyer és bőszen munkálkodik irodalmi pályafutásán. Első átütő sikerét a *The Streetcar Named Desire*-nek, vagyis *A vágy villamosa* című drámájának köszönheti, amelyet 1947-ben publikáltatott.

Tennessee Williams egyik darabja, a "You Touched Me" rendezése közben (1945)

A MŰ SZÜLETÉSE; ŐSBEMUTATÓ ÉS FILMES ADAPTÁCIÓ

Tennessee Williams tollából született első nagy sikernek örvendő és világhírűvé vált alkotás, *A vágy villamosa* című színmű, amellyel az író bezsebelte mind a Pulitzer-díjat, a Donaldson-díjat és a New York-i Drámakritikusok díját is. A mű kiadásának évében sor kerül az amerikai ősbemutatóra, melynek dátuma 1947. december 3. napjára esett, színhelyül az Ethel Barrymore Színház szolgált a new york-i Broadway-n. Az eredeti előadást és később a filmadaptációt is Elia Kazan rendezésében tekinthette meg a nagyközönség, Marlon Brando (Stanley Kowalski), Jessica Tandy (Blanche DuBois), Kim Hunter (Stella Kowalski) és Karl Malden (Harold "Mitch" Mitchell) főszereplésével. Később, a színművel azonos címet viselő, 1951-ben a Velencei Filmfesztiválon bemutatott filmdrámát szintén Kazan rendezte, sőt az első színészgárda is alig változott; a főszereplő Blanche DuBois szerepét Vivienne Leigh alakította.

Ebben az időszakban New York volt az amerikai színházzás központja és egy Broadway-n bemutatott darab magában hordozta a határokat átszelő siker lehetőségét. Tennessee Williams egyik oszlopos tagja az évtized drámaszerzői triumvirátusának, Arthur Miller és Eugene O'Neill mellett. Az évtized (1940-es évek) uralkodó műfaja a realista családi dráma.⁴ Nevéből fakadóan főként családi szituációkat helyez a cselekmény középpontjába és realista színpadi eszközökkel élt, amely vonatkozik a színészek eszköztárának változására is. Eltűntek a korábbi korszakokra jellemző színpadias manírok és hiteles színészi játéknak már a *módszeres* színházzást nevezték.

⁴ Bollobás, E. (2005): *Az amerikai irodalom története*, Osiris Kiadó, Budapest, 2006, p729

A METHOD ACTING

A "method acting", egy olyan folyamatot vagy metódust jelöl, amely gyakorlása során a színész, a rá kiosztott szerepbe a lehető legtökéletesebb módon bele tud illeszkedni. A színjátszás ezen módszeréről részletesebben olvashatunk Lee Strasberg (amerikai színész, rendező, drámapedagógus és író) könyvében⁵ is, akinek tanítványai között megtalálhatjuk olyan színészhírességek neveit mint; Marlon Brando, Elia Kazan, James Dean, Marilyn Monroe, Al Pacino, Paul Newman vagy Jack Nicholson. Strasberg színészpédagógiai módszerének gyökerei egészen Konstantin Szergejevics Sztanyiszlavszkij munkásságáig nyúlnak vissza, aki a pszichológiai realizmus nagykövete volt a szakmában.

Dióhéjban; az ezen módszert gyakorló színész olyan módon mélyül el a kapott szerepében, hogy feltételezi magának azt, hogy karakterének sorsa megegyezik a valósággal, tehát így tulajdonképpen minden érzelmével és cselekedetével a játszani kívánt szerepén munkálkodhat. Vállalhat akár olyan alkalmi munkát is, amit a játszani kívánt karakter is végez, vagy ellátogathat olyan helyszínekre, ahol szerepe szerint is járt vagy élt, sőt étkezhethet, beszélhet, alhat is úgy, ahogyan a karakter megkívánja. Ezen fajta színjátszási technika azért is kulcsfontosságú, mivel Williams esetében már alkalmazott módszer volt, ez jól megfigyelhető a darab eredeti színpadi és filmes adaptációján is.

Jessica Tandy, Blanche DuBois szerepében (1947)

⁵ Strasberg, L. MESTERSÉGE SZÍNÉSZ - A METHOD ACTING SZÜLETÉSE ÉS GYAKORLÁSA, L'HARMATTAN KÖNYVKIADÓ KFT., 2018

NEW ORLEANS AZ 1940-ES ÉVEKBEN

New Orleans városáról egy alapvető információnak tekinthető, hogy rendkívül híres a dzsessz zenéjéről és zenészeiről, kiváltképp a színesbőrű előadóiról, mint például Louis Armstrong. Rögtön ehhez a témához kapcsolódik, hogy zenei hatásokkal maga Williams is élni kívánt művei esetében, így írta meg *A vágy villamosa* darabját is, ahol a párbeszéddek közötti instrukciókban pontosan meg van határozva, mikor szólaljanak fel különböző hangszerek. A zene fontos része azon expresszionista elemeknek, amelyeket Williams alkalmaz, s ami kifejezetten hozzátartozik New Orleans arculatához is.

New Orleans ősi városnegyede, a Francia Negyed, amely nevéből is adódóan utal a várost alapító telepesek származására, – bár voltak idők, mikor osztozniuk kellett a spanyolokkal a település igazgatását illetően, – de mind a két náció fennhatósága alatt megmaradt a latinós atmoszféra.⁶ A város etnikai összetétele is rendkívül színesnek mondható, igazi multikulturális környezet jellemezte már az 1940-es években, amikor New Orleans-t elérte a második nagyobb bevándorlási hullám. *A vágy villamosa* egyik főszereplője, Stanley Kowalski is egy kelet-európai származású, pontosabban lengyel gyökerekkel bíró, munkásosztálybeli fiatal férfi.

Továbbiakban átfogóan igaz volt az amerikai déli országrészre, – így New Orleans-ra is, amely éppen terjeszkedett és folyamatosan nyüzsgött, – hogy tele volt ellentétekkel. Még fellelhető volt az a viktoriánus szemlélet, amely a világot barbárokra és civilizált emberekre osztotta fel, természetes módon az utóbbi rétegnek szánva a vezető pozíciókat.⁷ Ezen felfogás szerint a társadalom a ráció égisze alatt működhet, ahol mindenki értelmesen cselekszik, remélhetőleg azon csoportok is, akiket a civilizáltabbaknak kell ráterelnie erre a helyes útra. Ezzel szemben ott volt a növekvő modernista közeg, amely alaposan kikezdte a korábbi déli arisztokrácia gondolkodásmódját. A déli államokra addig jellemző – faji megkülönböztetésekkel teli, – vezető világszemlélet és lappangó polarizáltság, majd ezen rendszer folyamatos elhalványulása magával hozta az amerikai déli világ irodalmi reneszánszát, ami lehetett olykor idealizáló, de leleplező is.

New Orleans francia negyede az 1940-es években

⁶ Gonda, J. (1979): Jazz, ZENEMŰKIADÓ, Budapest, 1979, p60

⁷ Szilvay, G. Az amerikai dél: Régi rend az Új Világban, Rubicon Intézet Nonprofit Kft., 2021, p269

AMERIKAI DÉLI GÓTIKA

Összefoglaló neve annak a szellemi és kulturális hullámnak és művészeti alfajnak, amely jellemezte az 1930–1955 közötti időszakban született és az USA déli államaival kapcsolatos irodalmi és egyéb művészeti alkotásokat.⁸ Kedvelt témái közé tartozik olyan emberek sorsa, akik a társadalom peremére szorultak, valamilyen minőségben szegények, különcök vagy zavarodottak, esetleg groteszk helyzetbe sodródnak, ahonnan nem találnak kiutat vagy kétségbeesésükben és másoktól való elidegenedtségük közepette követnek el bűnöket. A déli gótikus művek alkotói szinte kivétel nélkül bennszületett déliek voltak. Tennessee Williams egyik ragyogó szerzője ezen művészeti kategóriának. Irodalmi alakjaiban ott rejlik a régi és új rendszerek között őrlődő lélek zűrzavara. Marginalizált társadalmi csoportok hősei és antihősei ők, akik révedező szemekkel vagy összepiszkolt kezekkel jelennek meg, s nem utolsó sorban erős szexuális aurával rendelkeznek.

KÉSŐBBI ADAPTÁCIÓK

A vágy villamosa az eredeti bemutatója óta is világszerte töretlen sikernek örvend, folyamatosan készülnek különféle feldolgozásai főleg színpadon, de filmvásznon is egyaránt. Magyarországon az ősbemutató 1962-ben történt a Madách Színház színpadán, Vámos László rendezésében, Blanche DuBois szerepét pedig Tolnay Klári játszotta.⁹

Tennessee Williams és Marlon Brando

⁸ Szilvay, G. Az amerikai dél: Régi rend az Új Világban, Rubicon Intézet Nonprofit Kft., 2021, p269

⁹ Benedek M., Benedek A., Bereczky E., Falus R., (1971): *Színházi Kalauz*, Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1971, p855

II. FEJEZET

II. FEJEZET: A DRÁMA ELEMZÉSE

A DRÁMA ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA

A vágy villamosa központi konfliktusa két merőben különböző társadalmi háttérű, egymással összeférhetetlen természetű és ellentétes életszemléletű egyén között húzódik. Blanche DuBois egy arisztokrata, dekadens ültetvénytulajdonos család leszármazottja. Ehhez mértén képes kifinomult hölgy módjára viselkedni, továbbá érzékeny, kulturált, elkötelezett a modor és az igényes megjelenés iránt. Ellenpólusa, Stanley Kowalski, aki lengyel bevándorlók “közönséges” leszármazottja, erősen maszkulin, fizikai beállítottságú, brutalitásra hajlamos alkat. Köztük lévő kapcsolatot Stanley felesége, Stella Kowalski képezi, aki Blanche nővére.

A fő konfliktus fokozódása abban mérhető, ahogyan Blanche, a magát lágy és kellemetes személynek kikiáltó személy túlélni próbál, miközben szellemi – józanság – és anyagi – pénz, testi épség és családtagok – tartalékai rohamosan apadnak. Stanley megszemélyesíti azt a nehéz valóságot, amely összeroppantja Blanche eszményeit, végül maradék eszét is.

A vágy villamosa tizenegy képre tagolt tragikus dráma, amelyben felvonásokat nem jelölt meg a szerző. Williams merített Arisztotelész *Poétikájából*¹⁰, mégpedig oly módon, hogy az antik görög idő-helyszín-cselekmény hármas egységet alkalmazta. Eszerint, egy meghatározott időintervallumban bontakoznak ki az események (nagyjából fél év alatt, az 1940-es évek végén), egy helyszínen játszódik a cselekmény (Kowalski lakásban és környékén, New Orleans régi francia negyedében), valamint egyetlen konfliktust állít a középpontba, Blanche és Stanley között feszülő ellentéteket fokozza egy várható tragikus esemény bekövetkeztéig. A két kiemelt főszereplő közötti viaskodás szinte azonnal elkezdődik. A történet előrehaladtával Blanche fokozatosan veszít erejéből, végül Stanley cselekedetei által végzetesen elbukik.

Vivienne Leigh és Marlon Brando, *A vágy villamosa* című Elia Kazan filmben (1951)

¹⁰ Arisztotelész: *Poétika*, Sarkadi J. fordítása, Lazi Könyvkiadó Kft., 2004

A TÖRTÉNET

A színdarab (egy rövid pillanatkép után) Blanche DuBois színpadra rebbenésével kezdődik, aki a történet szerint húgát, Mrs. Stella Kowalski-t meglátogatni érkezett New Orleans régi francia negyedébe. Már az első pillanatokban érezni lehet, hogy Blanche neurotikus vonásokkal bír. A két nővér találkozásakor kiderül, hogy Blanche-ot mennyire megdöbbsentette a városrész ("Elysiumi Mezők"¹¹) és a Kowalski lakás állapota, azonnal kritikával illeti a környezetet. Azt is elmondja Stellának, hogy azért jött látogatóba, mert az idegei rossz állapotban vannak a tanítástól. Elmagyarázza Stellának, hogy régi családi otthonukat és örökségüket, Belle Reve-t, elvesztették. Bár Kowalski-ék mindössze egy két szobás kis lakás tulajdonosai, ami éppen elegendő egy párnak, de hosszútávon egyértelműen kényelmetlenstégekkel bíró lehet három személynek, Blanche mégis testvére vendégszeretetére bízta magát, mivel állítása szerint, egyedül nem bírna szembenézni a magánnyal.

A továbbiakban megérkezik a ház ura, Stanley Kowalski is, aki most először találkozik felesége nővérével. Már ekkor, a kezdetek kezdetén érzékelhető a kettejük közötti feszültség. Alaposan faggatni kezdi sógornőjét annak múltjáról, korábbi házasságáról, minek eredményeképpen, Blanche annyira zaklatott állapotba kerül, hogy rosszullét kezd gyötörni. Innentől kezdve Stanley mindent megtesz azért, hogy kiderítse hogyan veszett el a családi birtok, hiszen annak felesége révén ő is károsultja lett.

Következő fontos találkozás a műben egy póker esten történik, amelyet Stanley tart otthonában barátai és ivótársai körében. A férfiak késő éjszakába nyúlóan a lakás közepén kártyáznak, ebbe csöppen bele a moziból éppen hazatérő két nővér. Mitch, aki Stanley jó barátja valamint kollégája is, egy érzékelhetően finomabb és józanabb jellem, mint az ivó társaság többi tagja. Azonnal Blanche hatása alá kerül, aki megérezve hatalmát a férfi felett cserfes ismerkedésbe kezd Mitch-el, ezzel párhuzamosan Stanley rendkívül dühös lesz egy sor incidens miatt, sőt örvénylésbe kezd (kidobja a rádiót az ablakon, megüti feleségét). Ízelítőt kapuk a karakterek belsejében rejlő ellentétekről, illetve hogy a darab fő konfliktusának két mozgatója Blanche és Stanley milyen kedélyállapot változásokra képesek másodpercek leforgása alatt.

Innentől kezdve az események exponenciálisan fokozódnak. Másnap Blanche megpróbálja meggyőzni Stellát, hogy férje egy állat, semmi több, ezt a beszélgetést az éppen hazatérő Stanley is meghallja, mégsem kel önmege védelmére. Blanche később mikor magára marad, behálóz és megcsókol egy fiatal férfit, aki épp a Kowalski lakáshoz jön házalni. Később nyer valódi értelmet ez a cselekedet, mikor Blanche és Mitch randevúzni mennek, ahol Blanche elárulja, hogy egyszer régen volt már házasság, de az a kapcsolat szörnyű tragédiával ért véget. Fiatal férje önkéntelenül vetett véget életének, így a mintaadó "első szerelem" eszményi képe ekképp kövesedhetett meg Blanche szívében: egy fiatal férfi képében. Mitch-ről is megtudhatjuk, milyen közeli viszony fűzi beteg, haldokló édesanyjához, aki szeretné, ha fia megállapodna, s erre Mitch is mutat hajlandóságot. Ugyanezen találkán hozza szóba azt is Blanche, hogy fenyegetve érzi magát Stanley által.

Szeptember közepén járunk, Blanche születésnapjára készülődik Stella, mikor Stanley közli feleségével, hogy miket tudott meg sógornője múltbéli, korántsem kifogástalan tetteiről. Kiderül, hogy Mitch nem jön a születésnapra ünnepségre, mivel az Stanley információi alapján távol kívánja

¹¹ Williams, T.: A vágy villamosa, Czímer J. fordítása, Európa Könyvkiadó, 2006

tartani magát Blanche-tól. Éppen ezen a stresszes délutánon Stella első szülési fájdalmait tapasztalja, később kórházba is kell szállítani.

Mitch késő este megjelenik Blanche-nál, aki éppen alkohollal próbálja csillapítani csapongó fantáziáit, s meglepetésként éri őt a férfi felbukkanása. Kettejük közötti konfliktus abban csúcsosodik ki, hogy Mitch megpróbál lefeküdni az ittas nővel, aki viszont saját védelmére kelve előbb házassági követel. Mikor Blanche átlátja, hogy próbálkozásai sikertelenek, védekezéséppen tüzet kiált, ezzel menekülésre késztetve a megrémült Mitch-et.

Blanche nem hagy fel az ivással, sőt egyre inkább beleloallja magát fantáziái és fájdalmas emlékképei elegyébe. Mikor Stanley megerkezik a kórházból, már éjszaka van és látszik, hogy már ő is elfogyasztott némi italt. Egy megfakult estélyi ruhában találja sógornőjét, aki azt mondja egy hódolójának készítette elő magát. Stanley is átöltözik. A baba születését ünneplendő, magára ölti selyempizsamáját, amit annak idején a nászéjszakáján viselt. Blanche és Stanley közötti konfliktus ezen a végzetes éjszakán dulkodásba csap át, majd Stanley megerőszakolja ájult sógornőjét.

Végezetes törések keletkeztek. Stellának tudomására jut az erőszakos cselekedet, de nem hajlandó elhinni Blanche-nak, hogy Stanley valóban megerőszakolta nővérét. Néhány héttel később a visszafordíthatatlanul rossz idegi állapotban lévő Blanche-ot egy elmeegógyintézetbe szállíttatják. Stella pedig, bár szörnyű zokogásban tör ki, megalkuszik a történetekkel és férje mellett marad.

JELLEGZETES DÉLI GÓTIKUS VONÁSOK

Vannak bizonyos tulajdonságai a műnek, ami miatt kifejezetten déli gótikus drámának nevezhetjük *A vágy villamosát*. Elsősorban a tény, hogy maga a szerző is Mississippi, vagyis egy déli állam szülöttje, ami jellemző erre a műfajra. A történetek helyszíne is az USA valamely déli vidéke, amelyet még mindig bőven áthat a polgárháború öröksége, az a szűnni nem muló dekadencia, amely egy végzetes sebből árad szét az ország testén. Mint minden nagy birodalom, amely másokon taposva emelkedett ki a földből, a Konföderációs Államokba is bele volt kódolva az önpusztítás, az elkerülhetetlen bukás. Az ilyen hagyatéktól nehéz lenne szabadulnia bárkinek. Megfigyelhetjük Williams-nél is, hogy Blanche DuBois karakterén keresztül, hogyan merítkezik meg a régi, letűnt déli vidék romanticizálásában; hiszen onnan érkezik a Kowalski házba valami költői, finom jelenség, ami magával hozza a múlt idilli képeit. Később derül ki mennyire reszketeg, kopottas tüneményt látunk és mennyire hamis képeket vetít elénk Blanche.

A déli gótikus irodalomra jellemző még, hogy kapunk groteszk helyzeteket, valami durvát és erőszakosat is, s bizony könnyen ott találhatjuk magunkat, ahol a part szakad. A szexualitást Tennessee Williams viszonylag nyíltan kezeli, *A vágy villamosa* esetében már a kezdetekkor szembeötlő, hogy Stanley Kowalski mennyire testtudatos figura, akiből árad egyfajta elemi erő, bár csiszolatlan és faragatlan, de vonzó a maga nemében. Blanche-ról is elmondható, hogy pontosan tudatában van annak, mit képes elérni a férfiaknál bájaival és mivel jár az, ha a szépség fakulni kezd. Visszatérve Kowalski-ra, itt hozzátenném, hogy Stanley-t Marlon Brando formálta igazán azzá, ami. Mindjárt az első színész olyan magasra tette a léceket, hogy nála el sem lehet képzelni eredetibb Stanley Kowalski-t. Ahogyan azt Brando önéletrajzi kötetében is megvallja, tőle ugyan rettentően távol áll ez a brutális erő és ösztönlény életforma, mégis kritikusai nem egyszer állították, hogy elég volt neki önmagából merítkeznie, mikor Stanley-t alakította.¹² Brando azt is elmondja,

¹² Brando, M. (1994): *E dalra tanított anyám*, Európa Kiadó, 2004, p154

hogy maga Tennessee Williams instruálta, vagyis az író szavaiból teremtette meg karakterét. Williams már a Broadway előadás meghallgatásai után küldött egy levelet ügynökének, Audrey Wood-nak, melyben örömmel újságolja:

“ El se tudom neked mondani micsoda megkönnyebbülés, hogy ilyen isteni Stanley Kowalski-t küldött az ég Brando személyében. Eddig nem merült föl bennem, mekkora előnyök származnak abból, ha nagyon fiatal színészt állítunk be erre a szerepre. Stanley figurája ettől sokkal emberibb

lesz, hiszen így nem egy idősebb férfi gonoszsága, hanem a fiatalság brutalitása és érzéketlensége nyilvánul meg benne. Nem akarom, hogy a bűn vagy a felelősség mindenestül egyetlen szereplőt terheljen, a félreértések és az egymás iránti érzéketlenség tragédiáját szeretném inkább látni. ”¹³

Az USA déli államainak egyik természeti jelképe, a spanyol moha (zuzmószerű szakállbromélia)

PLASZTIKUS ELEMÉK ÉS ELLENTÉTEK A MŰBEN

A történetet egy harmadik szemszögből ismerhetjük meg, a különböző képeket és jeleneteket nem vezeti be senki, a szereplők nem kezdik el magyarázni a fejleményeket, így a néző képről képre haladva mindig új helyzetbe csöppen.

Williams tehát mondhatni, ily módon sem állt különösebben egy szereplője oldalára sem, kivéve talán, hogy a darab vizuális-, és audio-elemei idővel elkezdenek Blanche egyre inkább romladozó pszichéje felé tendálni; például puskalövést, dzsungelhangokat és olyan zenéket hallunk vele, amelyeket más szereplők nem érzékelnek, valamint torz árnyékokat látunk a falakra vetülni. Ezek mind-mind Blanche zavaros lelkének vetületei, amelyek egyértelműen empátiát váltanak ki a szereplő irányába, továbbá nagyon szimbolikus és expresszív eszközök az író részéről, amelyek az előadás plaszticitását emelik.

Williams rendkívüli figyelmet szentelt a dráma költői nyelvezetét illetően, amelynek fő szócsöve Blanche DuBois, az egykori angoltanár. A profán nyelv kiemelt képviselője pedig

¹³ Brando, M. (1994): E dalra tanított anyám, Európa Kiadó, 2004, p151

ellenpárja, Stanley Kowalski. Az író egyszerre foglalkoztatta a metafizikai – anyagon túli – valóság és a kézzelfogható, ízes-szagos világ. Szándékosan igyekszik hatni a néző minél több érzékszervére. Erőteljesen fények, kontrasztok segítségével, gondosan megválogatott zenékkal és hanghatásokkal, gondosan konstruált környezettel, vagyis díszlettel. Ezzel párhuzamosan bőven hagy lehetőséget arra is, hogy a darabot sokféleképpen lehessen színpadra vinni.¹⁴ A főszereplőknek attól függően, hogy melyen vonásait hangsúlyozza egy rendezés, egyedivé változtatható egy-egy előadás. Példának okán Blanche lehet éppúgy egy gátlásokat nem ismerő manipulátor és egy szárnyaszegett pillangó is, aki balsorsán egy életen át ábrándozva repdes céltalan. Stanley Kowalski pedig nyers brutalitásával éppúgy megjelenhet a színpadon, mint egy természetes, de faragatlan Lawrence-i férfiszépség¹⁵, akinek éppen háziasítása zajlik.

SZERZŐI IHLET FORRÁSAI

Ahogy már korábban említettem, ezen dráma főszereplőit is az író életének különböző színes darabkái ihlették. Blanche DuBois pszichés törékenységeiben felsejlik Williams nővére, Rose alakja; aki az 1940-es években már szanatóriumba került, mivel szülei frontális lobotómiát hajtottak végre rajta, megpróbálván véget vetni lányuk hisztériás rohamainak. Másfelől Stanley Kowalski erősen maszkulin és nyers karakterébe Williams belegyúrta mindazt, amit a déli munkásokról élete során első kézből megtapasztalt, amíg maga is egy apja vezette cipőgyárban vállalt állást.

Legnagyobb erősségének a koncentrált jelenetépítést mondja a szakma¹⁶, illetve hogy szereplői között rejtett kapcsolatokat fedezhetünk fel, hogy Williams értőn és érzékenyen kezeli a sérült lelkű embereket. Utóbbi felvetéssel különösen egyetértek; Williams nagyon érzékletesen mutatja be, hogyan bicsaklik meg egy érzékeny nő lelke, hogyan törik meg arcán az életet adó fény. Milyen változások következhetnek be annak viszonyaiban, aki folyamatosan magánéleti válságokat élt meg, melyek zavarát önmaga akarva-akaratlanul is tovább örökít majd. Ezzel szemben nem fél ábrázolni azt a telített életösztönt, melynek hatalma szintén megdöbbentő, ahogy az is milyen cselekedetekre képes egy ember, aki küzd a társadalom peremére való kiszorítottság ellen, aki egyesek által megkülönböztetett vagy lenézett csoport tagját képezi¹⁷, aki mindezek dacára illúziók nélkül élni és élvezni kívánja az életet.

Kijelenthetjük, hogy Williams a maga korának azon drámaírója, akit leginkább az elfeledett, másodlagos, értékvesztett emberek lelke és szíve érdekelt, így szerzeményeit is nekik szenteli. Szépen kiegészítve ezzel kortársait; O'Neill-t, aki tragédiákat ír és Miller-t, aki etikai kérdésekkel szeret foglalkozni.

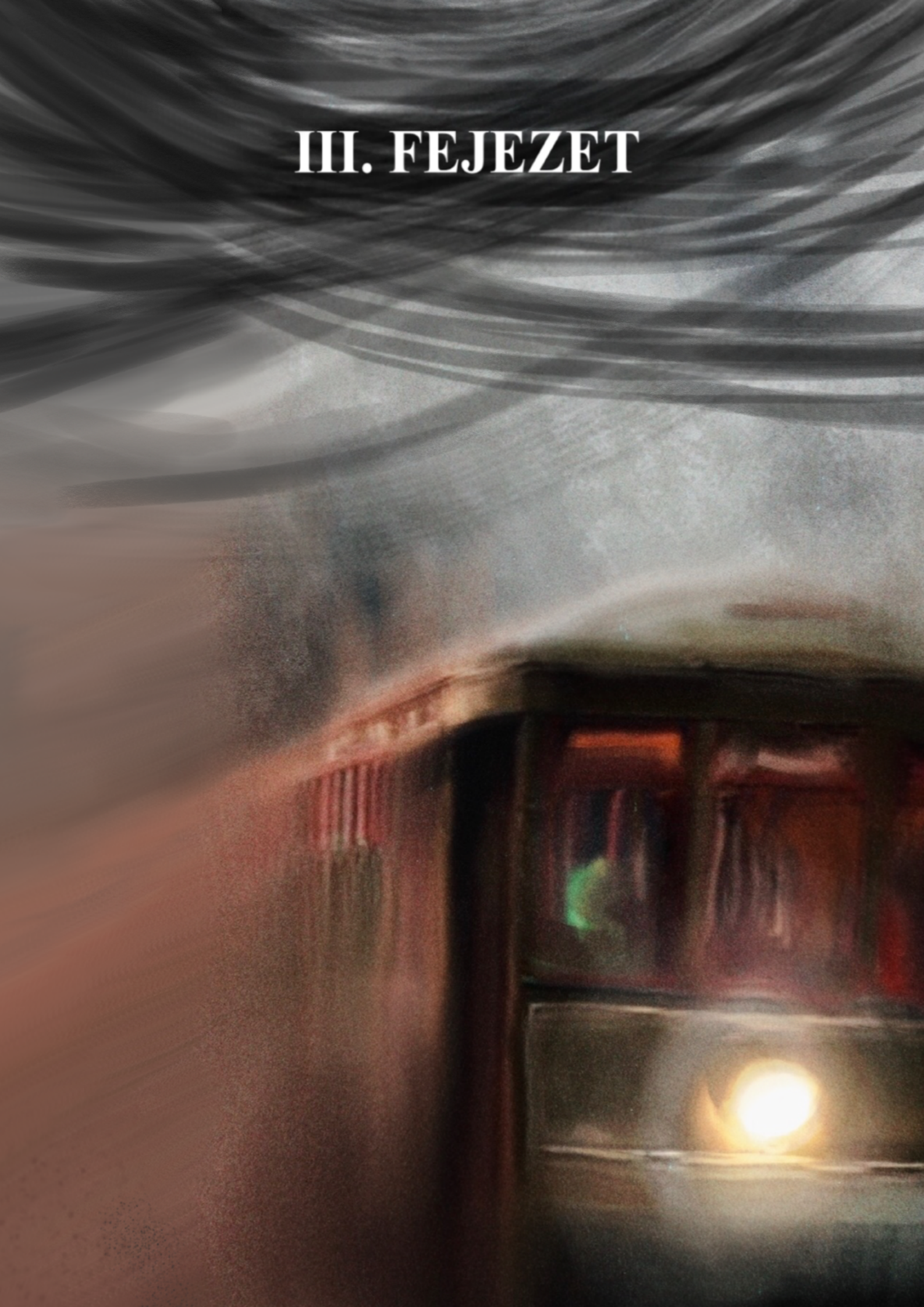
¹⁴ Bollobás, E. (2005): *Az amerikai irodalom története*, Osiris Kiadó, Budapest, 2006

¹⁵ "A civilizált ember, mondja Lawrence, nem él. A gondolkodás kiszívta belőle az élet lendületét, a civilizált formák elvették a dolgok ízét, mindannyian gépek lettünk. Vissza kell térni az egészséges, el nem tompult ösztönökhöz. Vissza a földhöz, a naphoz, az elemekhez.", Szerb Antal: *A világirodalom története*, Magvető Kiadó, 2021, p806

¹⁶ Benedek M., Benedek A., Bereczky E., Falus R., (1971): *Színházi Kalauz*, Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1971, p853

¹⁷ *A vágy villamosában* Blanche poláknak nevezi Stanley-t, pejoratív értelemben utalva ezzel a férfi lengyel származására.

III. FEJEZET

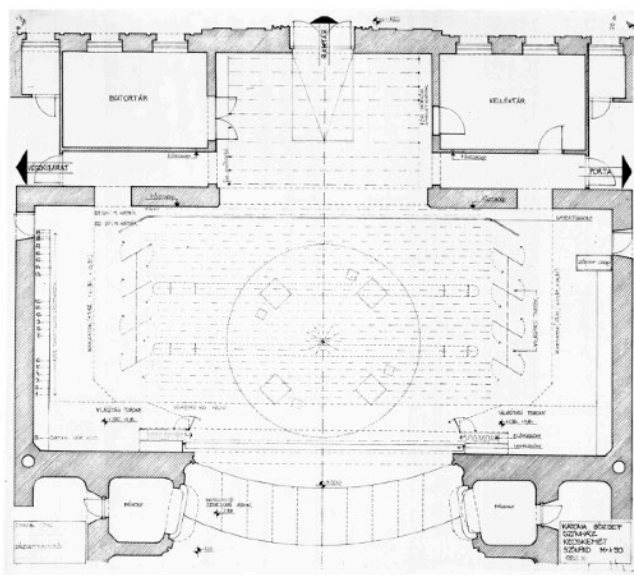
III. FEJEZET: DÍSZLETTERVEK BEMUTATÁSA

A KECSKEMÉTI KATONA JÓZSEF NEMZETI SZÍNHÁZ ADOTTSÁGAI

A kecskeméti színjátszás kezdete Kelemen László nevéhez köthető, aki országunk első színigazgatója, színműírója. Vezetője volt az első magyar nyelvű társulatnak, melynek első előadása 1796-ban Kecskeméten a Cserepes névre keresztelt vendéglőben volt. Az ezt követő években a társulat többször is visszatért a városkába az épület későbbi névadója, Katona József első darabját (*Farsangi tréfa*) adták elő, mígnem az 1810-es évekre már az ország fontos játszóhelyévé avanszálódott Kecskemét és ez azóta is így maradt.¹⁸

A Kecskeméti Katona József Színház gazdag múlttal rendelkező, kívül és belül is impozáns épület, amely számos lehetőséget rejt magában. A nagyszínpad portáljának szélessége 9.5 métert, magassága pedig 4.9 métert tesz ki. A színpadmélység, a vasfüggönytől a horizontig számítva 8 méter hosszú. A zenekari árokkal is rendelkezik, amely kihasználatlanság esetén lefedhető, ahogyan az a tervezésben is megjelenik. A színpadtechnika egyik fontos eleme egy 7 méter átmérőjű forgó, amelyet ebben az esetben nem használtam, mivel véleményem szerint egy sokáig statikus díszlet illeszkedik jobban *A vágy villamosának* történetéhez, illetve díszlet mozgathatósághoz más megoldásokat találtam megfelelőnek. Esetemben itt válik fontossá a hátsószínpad (7.5 x 5 x 5 méter tér), ahol az előadás egy kiemelten fontos és névadó szimbólumát, vagyis egy villamoskocsit állítatok fel, amely az előadás végső jelenetéig rejtve is marad egy vetítésre alkalmazott fehér operafólia és a horizont fekete, nyitható függönye mögött.

Díszletek mozgathatására kézi ellensúlyos díszlethúzókkal van lehetőség, illetve színpadi kocsit is használhatunk. *A vágy villamosa* esetében egy ilyen távvezérlésű színpadi kocsin kerülne megépítésre egy villamoskocsi első felének egy része. Így a darab végén, mikor a díszlet falai a színpad optikai közepén jobbra és balra szétnyílnak, végre begördülhessen a térbe az a bizonyos villamos, méghozzá baljósan csikorogva és lámpáival a nézőkre világítva.

A Kecskeméti Katona József Színház alaprajza

¹⁸ A színház történetéről és színpadának felszereltségéről pontosabban a weboldaluk segítségével tájékozódhatunk: <https://www.kecskemetinemzeti.hu/hu/rolunk/tortenet.html#page1>

KONCEPCIÓ LEÍRÁSA

A tervezés folyamán figyelembe vettem, hogy az író nagyon részletesen határozta meg a darab helyszínét. Nem pusztán New Orleans francia negyedében járunk, hanem azon belül Williams egy konkrét címet is feljegyzett: “632 Elysian Fields Avenue”, avagy az L&N vasúti vágányok és a Mississippi folyó köze. Ide érkezik meg a darab elején Blanche DuBois és itt él majd összefutva a Kowalski házaspárral. Ennek megfelelően egy statikus tér megteremtésén dolgoztam, véleményem szerint ezzel alátámaszthatom azt a gondolatot, hogy vendégszeretettel visszaélni veszélyes dolog, a nem kívánatos vagy hosszútávú összefutással a kézben jár a feszültség. Ahogy a mondás is tartja: “Harmadnapra mind a vendég, mind a hal bűdös.”¹⁹

Jól láthatóan a díszlet falainak deszkái átütöttek, hiányosak, kopottasak, hiszen a mintaadó utca, – mely a 19. század második felében alakult ki – ezen szakasza a darab cselekményének idejére különösen alacsony bérleti díjú környékké romlott le. Vagyis az a szomszédság, ahol Stella Kowalski él, akárcsak maga Stella, egy régi és szebb világ örökségével rendelkezik, melynek státusza az évek múltán alaposan megkopott.

A színpadra vonatkozó irányadás része, hogy azon lakóház mellett, ahol a Kowalski lakás is található, rálátásunk nyílik az utca más egyéb épületeinek részleteire is. Tekepálya és bár is van ezen a környéken, ahová a fiatalok szórakozni járnak, s ahonnan alkalom adtán zene is átszüremlik. A játéktér bal oldalán, a színpad hátsó fele irányába egy járást nyitottam. Azt a területet, ahol a *Vágy* nevű villamos időnként elrobog, s ahonnan a történet szerint a város távolabbi részeiről egyes szereplők is megérkeznek, a darab végéig nem fedem fel. A cselekmény javarészt Kowalski-ék kétszobás lakásán belül és előtt zajlik, ez teszi ki a színpad játékterületének zömét. Néhány rövidebb jelenetben egy csigalépcsőn keresztül juthatnak fel a színészek egy emelvényre, ami Eunice és Steve lakását jeleníti meg. A színpadnyílás látszólagos középpontjában kapnak helyet azok a díszletfalak, melyek a darab végén rendezői jobb és bal irányban egymástól eltávolodva utat engednek a színpad hátsó részéről, színpadi kocsin érkező *Vágy* villamosnak. Ez az egyetlen pillanat mikor falak mozdulnak meg, valamint a korábbi színpadi változásokhoz képest, valami monumentális átalakulás megy végbe.

A történet ugyan az 1940-es években, a második világháború után játszódik, mégsem szeretném teljesen korban tartani sem a díszletet, sem a jelmezeket. Mélyen inspirálódtam a korból és főleg New Orleans és az amerikai déli környezet atmoszférájából, igyekeztem a darabban meglévő szimbólumokat felépíteni vagy felerősíteni, teret adni a olyan beszédes cselekedetnek, amellyel maguk a színészek építik vagy adott esetben bontják díszletet.

Némileg magasabban mint a színészek mozgástere, a díszlet falai között és felett is fekete villanyvezetékek hálóját kapna helyet. Ezzel szeretném a városi dzsungel hatását kelteni, ami rímelt Blanche azon véleményére, hogy Stanley és egész környezete mellőz minden finomságot, állatias és vad. Kisebbségi színpadi változásokhoz jegyzem, hogy ezen huzalrengetegnek és a kopottas átütött falaknak az ellenpontozásai, a színpadon elhelyezett könnyű, légies függönyök, melyeket Blanche a történet előrehaladtával egyre inkább a díszletfalak elé húz. Ez párhuzamban áll Blanche azon mérgező viselkedésével, hogy a számára kellemetlen valóságot, a maga elképzelése szerint cicomázza ki. Ugyanakkor ezzel azt a hatást is kívánom kelteni, hogy bár Blanche egy könnyed és törekeny alkatnak látszik, mégis képes rátelepedni és uralma alá vonni szinte az egész Kowalski

¹⁹ Sirisaka, A. (1890): MAGYAR KÖZMONDÁSOK KÖNYVE

lakást. Ez a folyamat akkor szakad meg, mikor Stanley megerősöskölja Blanche-t. Dulakodásuk közben magukkal sodornak nem is egy – előre meghatározott – függönyt. Itt valamelyest kiviláglik az is, hogy mennyire fojtó és nehéz Stanley számára elviselni egy olyan jellemet mint sógornője, aki bár finom teremtsés, bőven rejt magában passzívagresszivitást.

A színpadot megvilágítják különböző színű föliával ellátott reflektorok is, ezzel is segítve vizualizálni Blanche képzelgéseit. Hideg kékekbe vagy meleg narancsos vörösbe hajló árnyalatok ezek, amelyek könnyedén színezik fel a díszlet szürkés falait. Ezen falak mivel átütöttek, – vagyis nincsenek mindenhol maradéktalanul bedeszkázva – ha színpad hátsó része felől kapnak világítást lehetővé teszik, hogy mikor a villamos zörögő hangjait halljuk, akkor a Kowalski lakás mögöl mozgó fények is átszűrődjenek. A villamos fényei természetesen színezetlenek, ahogy minden más fény is, amit a színpad a reflektorok által kaphat, kivéve azt az egy-egy már említett lámpát, amelyek Blanche belső képeire hivatottak ráerősíteni. Világítótestek állományát bővíti néhány neon reklámfelirat is, mint például a környék bárjának vagy a tekepályának táblái. A lakásbelsőhöz asztali és állólámpák tartoznak, illetve két mennyezeti lámpa lóg bele a játéktérbe, ezek egyikére helyezi el a darab folyamán Blanche papírlámpását, hogy kedvére tompíthasson a lakás belső világításán. A város romantikus vonásait megjelenítendő, klasszikus színtelen utcai fényfüzerek is helyet kapnak itt-ott a díszlet falaihoz rögzítve, illetve rendezői balon egy utcalámpa áll.

Ehhez a romantikus, délies megjelenéshez olyan papírból készült borítást választottam a Kowalski lakás belső falaira, amelyek megfakult barackos, rózsaszínes árnyalatokból kopnak át élettelen szürkékbe. Predesztinálva ezzel Stella és Stanley szerelmének esetleges kimenetelét, vagyis gondolataimat arról, hogy a test vágyai előbb vagy utóbb, de szintúgy elhalványodnak, mint a szoba falai, amelyek között a fiatalok szeretkeznek. A színpad alapjától felfelé haladva így a falak nem csak egyre hézagosabbak, hanem egyre színtelenebbek is lesznek.

Rendezői jobbon kap helyet Kowalski-ék lakásának legbelsőbb pontja, a hálószoza. Rendezői balon pedig a város néhány épületének falrészletei láthatóak, melyeken keresztül járás nyílik bal oldalszínpad mögé. Ezen falak előtt karcsú fekete fémoszlopok állnak, tagolva a díszlet bal oldali homlokzatát, helyet biztosítva egyes huzalok rögzítéséhez és megjelenésükben rímelve az eredeti new orleans-i francia negyed házainak kinézetére. Háttérrel a darab végéig egy operafólia adja, amelyre háttérkép vetíthető, ez a fólia akkor emelkedik fel, mikor helyet kell adjon az előre mozuló villamosnak.

A használatban lévő nyílászárókat nem több mint két ajtó és egy ablak hármasa alkotja. Egyik ajtó Kowalski-ék fürdőszobájába vezet. Ez elé van akasztva egy keleties mintás, fagyöngyökből fűzött, színes rovarfüggöny. A második ajtót az emelvényen helyezkedik el, ez Eunice és Steve lakásába vezet. Az emelvényről takarásban egy hátsó lépcsőn is lel lehet jutni. Nyitható ablaka csak az egyik olyan falelemnek van, amely párhuzamos a színpadnyílással, különben minden más csak áblak, amelyek pedig mind a rendezői bal oldalon elhelyezkedő falakon találhatóak.

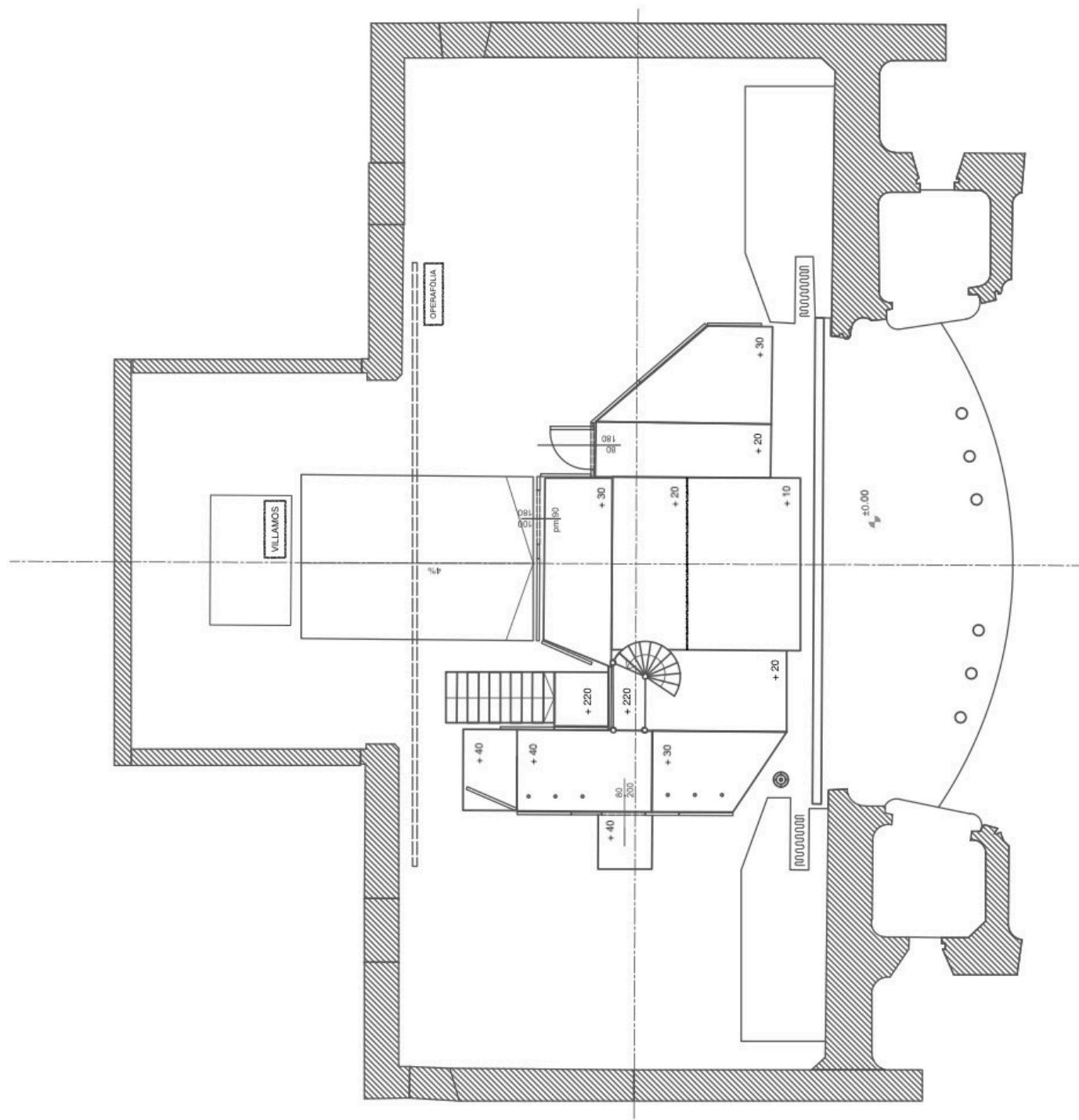
Bútorozását illetően nem egy zsúfolt, hanem inkább egy szedett-vedett lakást láthatunk. A fiatal párnak anyagi helyzete sem engedi meg azt, hogy vadonatúj bútorokkal vegyék körbe magukat. Viszonylag kevés, de annál nélkülözhetetlenebb bútordarabra van szükség, például: asztal, néhány szék, ágy, italos szekrény vagy éjjeliszekrény és pipere asztalka, szőnyegek, fali poszterek, gyöngyös rovarfüggöny.

TENNESSEE WILLIAMS:
A VÁGY VILLAMOSA
BÚTOROZOTT LÁTVÁNYTERV

TENNESSEE WILLIAMS:
A VÁGY VILLAMOSA
LÁTVÁNYTERV VILLAMOSSAL

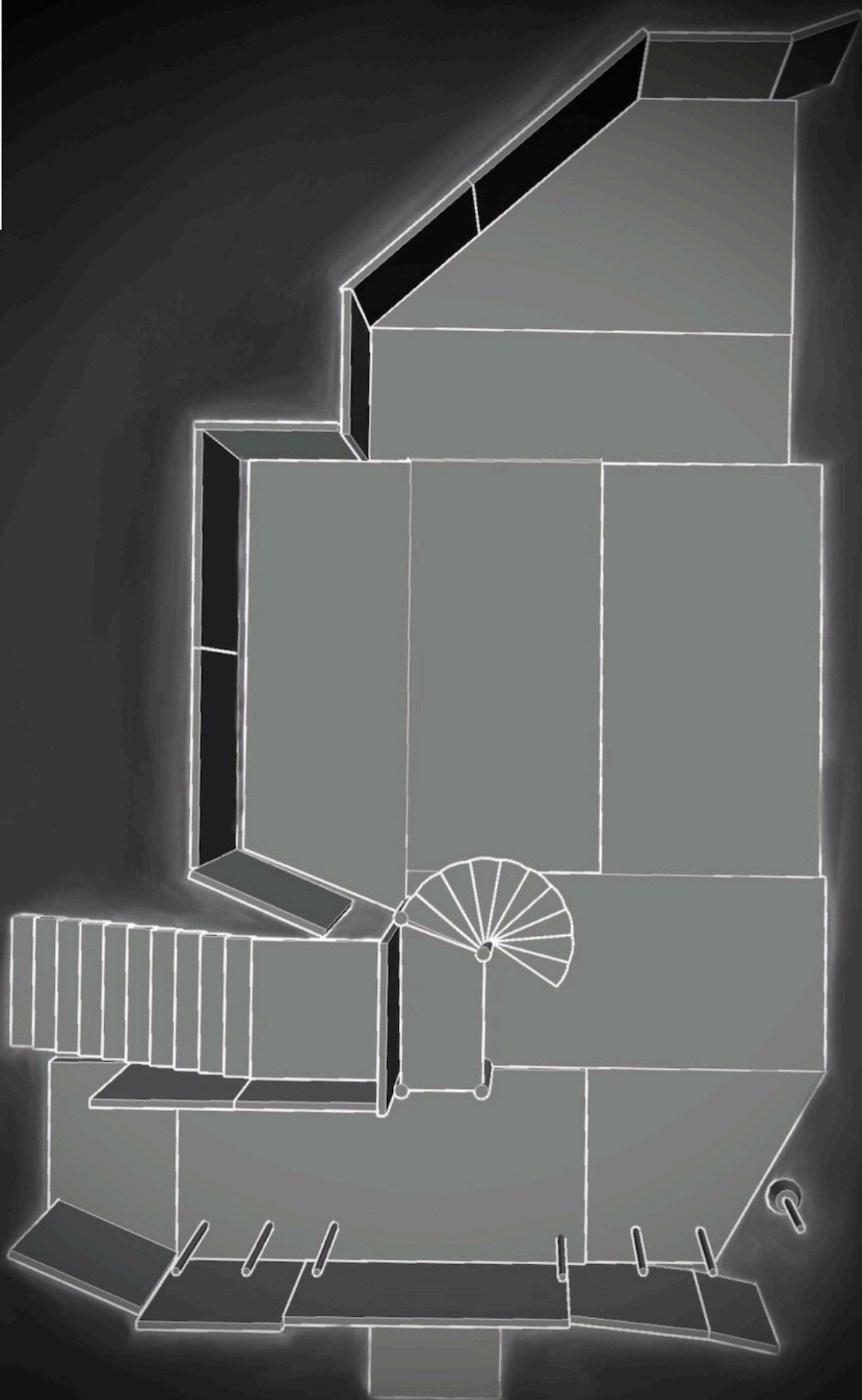

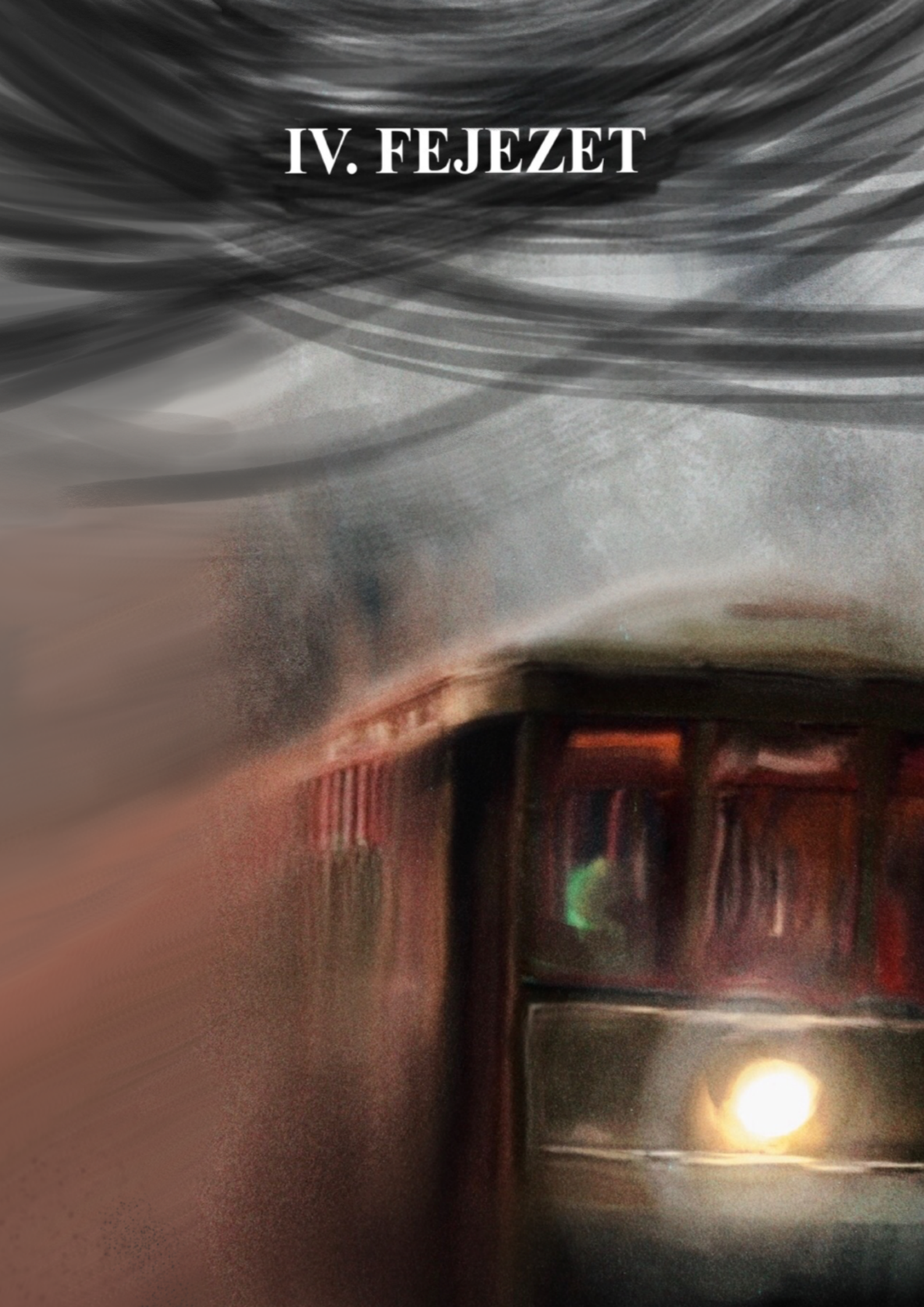
TENNESSEE WILLIAMS: A VÁGY VILLAMOSÁ, DISZLEITERV	KECSKEMÉTI KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ NAGYSZÍNHÁZ
M=1:100 AJÁNLOTT NYOMTATÁSI MERET: A4	KÉSZÜLT: 2024.04.28.
KÉSZÍTETTE: FÁBIÁN ESZTER KLÁRA	MATE RIPPL-RÓNAI MŰVÉSZETI INTÉZET, LÁTVÁNYTERVEZŐ SZAK

TENNESSEE WILLIAMS:
A VÁGY VILLAMOSA

A DÍSZLET FŐBB ELEMEI
PERSPEKTIVIKUS FELÜL NÉZETBEN

IV. FEJEZET

IV. FEJEZET: JELMEZTERVEK BEMUTATÁSA

KONCEPCIÓ

A jelmezek esetében is gondosan járt el Williams, így irányadónak tekintetem az általa meghagyott színeket és ruhadarabok jellegét. A szereplők jelmezei elsősorban személyiségükhöz, jellemükhöz illeszkednek. Formai szempontból merítettem az 1930-as és 40-es és 50-es évek divatos darabjaiból és elegyítettem őket mai modern ruhadarabokkal és kiegészítőkkel.

- Blanche DuBois: A kiveszőben lévő déli arisztokrácia egy érzékeny, éjjelilepke-szerű képviselője. Szinte minden anyagi és nem anyagi vagyonát elveszítette már. Tanári pozíciójától promiskuitása következtében fosztották meg, családja régi birtoka dobra került, rokonai és férje mind elhaláloztak. Az egyedüli még élő hozzátartozóihoz, húgához és annak férjéhez költözik, azonban ez sem hoz pozitív változást életébe. Lassacskán maradék józan eszét is elveszíti. Kifejezetten a fent említett lepke mivoltát szerettem volna kiemelni Blanche-nak, egy halvány, verdeső, törékeny lény, akinek különös fixációja van a fényeket illetően.
- Stella Kowalski: Blanche húga, aki immáron házas és New Orleans francia negyedében él. Gyökerei és neveltetése megegyezik nővéréével, de párkapcsolata és új lakhelye lévén sokat változott. Ő már egy új, frissebb, lényegében más generáció és társadalmi réteg tagjaként tűnik fel.
- Stanley Kowalski: Stella férje, egy meglehetősen gyakorlatias, fizikai munkából élő férfi. Élete fő hajtóereje fizikumában és ösztönlény mivoltában gyökerezik. Az összképhez tartozik, hogy Stanley folyamatosan brutális realizmussal szemléli környezetét, miközben szinte falja az életet.
- Harold Mitchell (Mitch): Stanley jó barátja, akivel együtt harcoltak a háborúban és most egymás kollégái. Érzékeny és jól nevelt férfi, aki nagyon kötődik haldokló édesanyjához. Sportos és jó vágású alkat, mégis bizonyos tekintetben alávetettje a női nemnek.
- Eunice és Steve: A felső lakás tulajdonosai ugyanazon épületben, ahol Kowalski-ék is élnek. Azok a szomszédok, akik hol egymással veszekednek, hol együtt szórakoznak Stanley-vel és Stella-val. Ugyanazt a társadalmi csoportot képviselik, mint a Kowalski házaspár.

BLANCHE I.

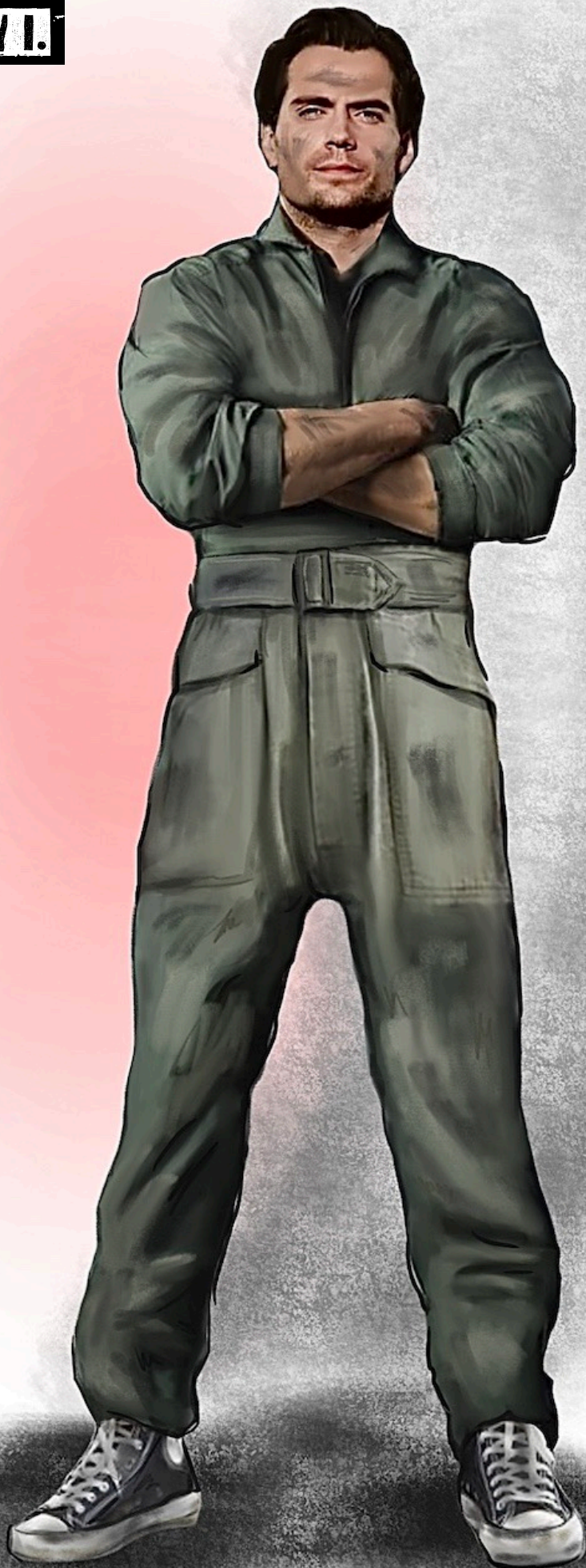
BLANCHE II.

BLANCHE III.

STANLEY I.

STANLEY II.

STANLEY III.

STELLA I.

STELLA II.
CLOUTIER

MITCH I.

MITCH II.

EUNICE

STEVE

PABLO

FIATAL FÉRFI

MEXIKÓI ASSZONY

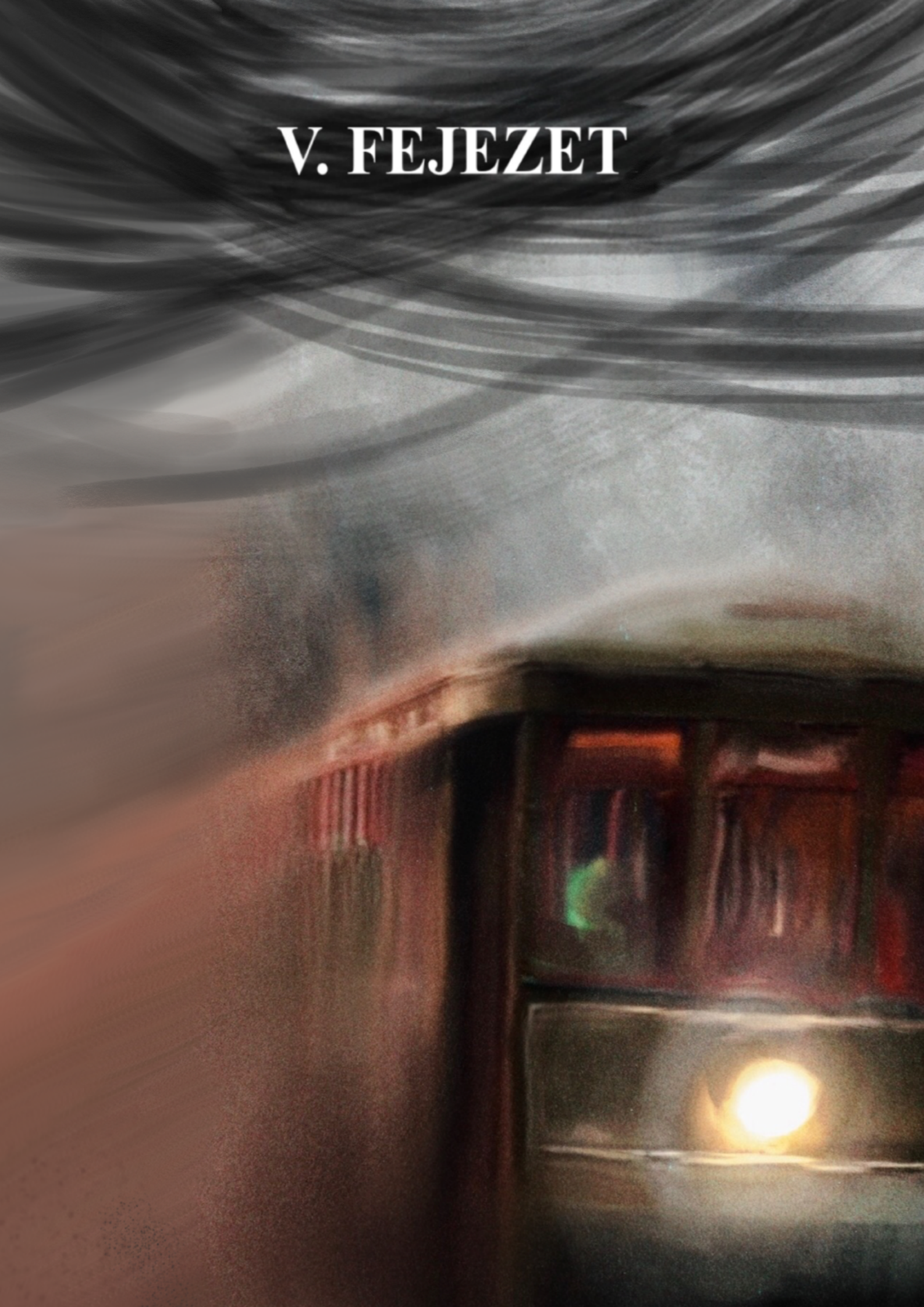
NÉGER ASSZONY

ÁPOLÓNÓ ÉS ORVOS

V. FEJEZET

ZÁRÓGONDOLATOK

A vágy villamosát nem véletlenül tartják vagy tartották egyes kritikusok szinte tökéletes drámának.²⁰ Főszereplőjének lelke rendkívül kidolgozott belső palota, egy igazi útvesztő. Blanche valódi szobrászművész módjára alakítja környezetét. Örvénylő erővel kavargat és nyeli el környezete energiáját. Ez a képessége önmagában is lenyűgöző és hatalmas kontrasztot képez törékeny, lepkeszerű alkatával. Ha nem létezne Stanley Kowalski, az egyetlen, aki képes ezt a borzasztó kavart megállítani, ki tudja hol állt volna meg Blanche? Mennyi mindent pusztított volna el, önmagával együtt, kiutat nem lelve elméjének ingoványából? Természetesen Blanche-ban sem rejlik olyan ok, ami jóváteszi Stanley durva, bántalmazó cselekedeteit, amelyek a pofonoktól a nemi erőszakig terjedő skálán mozognak. Ugyanakkor Stanley-t sem lehet teljes mértékben elítélni, őt is ugyanúgy látjuk gyenge pillanataiban, mint mikor vadállat módjára viselkedik.

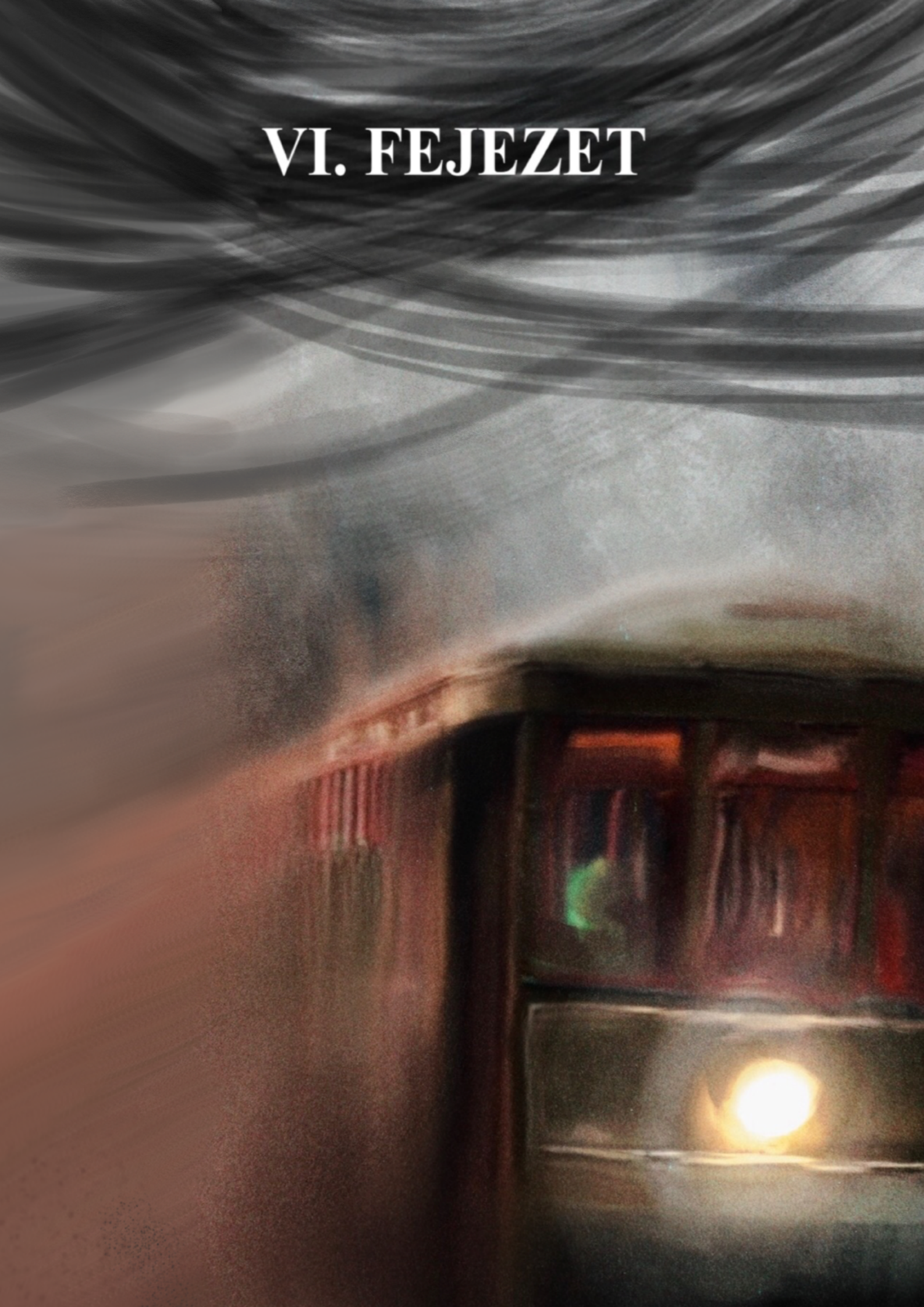
A történet egy valamire biztosan megtaníthat bennünket, amit mind a két főszereplő gyengeségein és tragédiáin keresztül láthatunk. Maszkot öltetni és elbújni a valóság elől lehetetlen és értelmetlen cselekedet egyszerre, hiszen éppen így, ha sosem nézünk be a nehezen feldolgozható élettörténetekkel, hibát hibára halmozhatunk. Ezzel szemben az sem járható út, ha úgy érezzük értjük a dolgok lényegét és egyszerűségét, minden mást pedig, ami esetleg túlmutat a hétköznapi anyagias tartalmán, lerángatunk magunk mellé a porba.

*“ Azt mondd, ez csak papírhold,
Becsapás a legügyesebben,
De nem volna szemfényvesztés, Ha te hinnél, hinnél bennem! “*

- A vágy villamosa: Blanche DuBois éneke

²⁰ Bollobás, E. (2005): *Az amerikai irodalom története*, Osiris Kiadó, Budapest, 2006

VI. FEJEZET

FORRÁSOK

Felhasznált irodalom:

- Bollobás, E. (2005): *Az amerikai irodalom története*, Osiris Kiadó, Budapest, 2006
- Strasberg, L. MESTERSÉGE SZÍNÉSZ - A METHOD ACTING SZÜLETÉSE ÉS GYAKORLÁSA, L'HARMATTAN KÖNYVKIADÓ KFT., 2018
- Gonda, J.: *Jazz*, ZENEMŰKIADÓ, Budapest, 1979
- Szilvay, G. Az amerikai dél: Régi rend az Új Világban, Rubicon Intézet Nonprofit Kft., 2021
- Benedek M., Benedek A., Bereczky E., Falus R.: *Színházi Kalauz*, Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1971
- Arisztotelész: Poétika, Sarkadi J. fordítása, Lazi Könyvkiadó Kft., 2004
- Williams, T.: A vágy villamosa, Czímer J. fordítása, Európa Könyvkiadó, 2006
- Brando, M. (1994): E dalra tanított anyám, Európa Kiadó, 2004
- Szerb Antal: A világirodalom története, Magvető Kiadó, 2021
- Sirisaka, A. (1890): MAGYAR KÖZMONDÁSOK KÖNYVE
- <https://www.kecskemetinemzeti.hu/hu/rolunk/tortenet.html#page1>

Fotók:

- <https://www.nytimes.com/2014/09/02/books/john-lahrs-biography-of-tennessee-williams.html>
- <https://www.roundabouttheatre.org/about/our-blog/women-of-williams/>
- <http://thefilmexperience.net/blog/2015/11/13/here-comes-a-tennessee-williams-biopic.html>
- <https://www.life.com/arts-entertainment/brando-takes-broadway-life-on-the-set-of-a-streetcar-named-desire-in-1947/>
- <https://www.mediastorehouse.com.au/fine-art-storehouse/hulton-archive/new-orleans-view-1940-19687789.html>
- <https://www.academymuseum.org/en/programs/detail/a-streetcar-named-desire-018cf5e7-8e1c-4d52-852b-8784f9f75ac7>
- <https://crimereads.com/growing-up-southern-gothic/>

NYILATKOZAT

FABIAN ESZTER (név) (hallgató Neptun azonosítója: 1001X1)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2024 év 04 hó 16 nap

Molnár Zsuzsanna
belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

NYILATKOZAT

FABIAN ERTEL (név) (hallgató Neptun azonosítója: 10DDX1)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: 2021 év 01 hó 16 nap

Boró L. Mária
belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: FABIAN ESZTER KLÁRA
A Hallgató Neptun kódja: 1DDDX1
A dolgozat címe: TENNESSEE WILLIAMS: A VAGY VILHAMOS
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: MATE, RIPPL-RÓNAI MŰVESZETI INTÉZET
A konzulens tanszékének a neve: SZÍNHÁZI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év 04 hó 28 nap

Fabian Eszter Klára
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.